

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Фізико-математичний факультет
Кафедра математики

Дипломна робота
магістра

на тему: **«МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ПЕРПЕНДИКУЛЯРНОСТІ ПРЯМИХ
І ПЛОЩИН В ПРОСТОРИ В КУРСІ МАТЕМАТИКИ 10 КЛАСУ НА РІВНІ
СТАНДАРТУ»**

Виконала: студентка 2 курсу
М1-М21 групи
спеціальності 014 Середня освіта
(Математика).

Степанюк Світлана Павлівна

Керівник:

Сморжевський Ю.Л., кандидат
педагогічних наук, доцент

Рецензент:

Моцик Р.В., кандидат
педагогічних наук, доцент

Кам'янець-Подільський – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. АНАЛІЗ ЛІТЕРАТУРИ ПО ТЕМІ ДОСЛІДЖЕННЯ	5
1.1. Дидактична суть рівня стандарту змісту освіти	5
1.2. Аналіз дидактичної і методичної літератури по темі дослідження	9
1.3. Аналіз підручників з геометрії щодо викладу даного матеріалу	16
РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ПЕРПЕНДИКУЛЯРНІСТЬ ПРЯМИХ І ПЛОЩИН».....	20
2.1. Methodика вивчення перпендикулярності прямих в просторі	20
2.2. Methodика вивчення перпендикулярності площин.....	38
2.3. Експериментальна перевірка розробленої методики.....	52
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58

ВСТУП

Актуальність дослідження. На зламі століть вітчизняна освіта виходить на якісно новий етап свого розвитку, характерними рисами якого є розбудова освіти на нових прогресивних концепціях, запровадження у навчально-виховний процес сучасних педагогічних та інформаційних технологій, науково-методичних досягнень. Розвиток національної школи, становлення критеріїв державних освітніх стандартів, оновлення змісту навчальних курсів вимагають нових ефективних підходів до визначення та організації її структури.

Тема «Перпендикулярність прямих і площин в просторі» в курсі стереометрії має важливе значення для загального розвитку дитини. При вивченні цієї теми узагальнюються та систематизуються знання учнів про прямі та площини, поглиблюються історичні знання з математики, продовжують формуватись навички роботи над теоремами. Матеріал цієї теми використовується при вивченні многогранників і тіл обертання.

В учнів формується: здатність самостійно аналізувати ситуацію, швидко адаптуватись до нових умов, уміння використовувати набуті знання, графічні навички (правильно і гарно виконувати малюнок); розвивається: інтерес до геометрії, геометрична і просторова уява, здатність аналізувати і робити обґрунтовані висновки, культура усної і письмової математичної мови.

Загалом вивчення теми «Перпендикулярність прямих і площин в просторі» в курсі стереометрії робить суттєвий внесок у розвиток логічної культури учнів.

Питанням методики вивчення перпендикулярності прямих і площин займалися такі методисти: Бевз В.Г., Бурда М.І., Рабунський Е.С., Слєпкань З.І., Яценко С.А. та ін.

У зв'язку з переходом шкіл на нові підручники з математики, їхня методика не досконала, тому виникає необхідність у розробці методики вивчення перпендикулярності прямих і площин у просторі, яка б відповідала діючим підручникам.

Все це зумовило вибір теми нашого дослідження «Методика вивчення перпендикулярності прямих і площин в курсі математики 10 класу на рівні стандарту».

Об'єктом дослідження є процес навчання математики в закладах загальної середньої освіти.

Предметом дослідження є методика вивчення теми «Перпендикулярність прямих і площин в просторі» в курсі стереометрії.

Мета дослідження полягає в тому, щоб розробити методику вивчення теми «Перпендикулярність прямих і площин в просторі» курсу стереометрії, яка б враховувала чотирьохрівневе навчання.

У процесі дослідження була висунута гіпотеза: впровадження такої методичної системи, яка ґрунтується на сучасній концепції чотирьохрівневого навчання за 12 - бальною шкалою, забезпечуватиме процес засвоєння учнями навчального матеріалу з теми «Перпендикулярність прямих і площин в просторі», сприятиме розвитку в них стійкого інтересу до успішного вивчення математики. Для досягнення мети планується розв'язати такі завдання:

- з'ясувати, в якій мірі методична література, підручники та посібники, дидактичні матеріали задовольняють чотирьохрівневе навчання по темі;
- розробити методику вивчення перпендикулярності прямих і площин для чотирьохрівневого навчання.
- експериментально перевірити розроблену методику.

Результати дослідження доповідалися на науковій конференції студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

В умовах проведення реформи середньої загальноосвітньої і професійної школи метою навчання і виховання школярів є всебічний розвиток особистості учнів, їхньої активності, ініціативи і самостійності в процесі набуття системи дійових та їх застосування на практиці. Для досягнення цієї мети необхідне подальше вдосконалення форм та методів навчання, яке дає змогу повніше реалізувати на практиці психологічні, дидактичні і методичні принципи навчання.

Формування наукового світогляду учнів неможливе без ознайомлення зі специфікою математичних методів пізнання, формування уявлень про математичне моделювання, розуміння зв'язку математики з дійсністю.

Геометрія для учнів загальноосвітньої школи є обов'язковою дисципліною. Вивчення геометрії сприяє формуванню наукового стилю мислення та творчих здібностей учнів, розвитку в учнів раціонального мислення з характерними для нього такими рисами, як обґрунтованість, критичність, алгоритмічність; розвитку уяви, інтуїції, які є основою творчої діяльності особистості. Одне із завдань сьогодення - покращення геометричної підготовки учнів середньої школи, що є актуальним у період реформування загальної середньої освіти і передбачає реалізацію основних принципів навчання, методологічну переорієнтацію процесу навчання з інформативних повідомлень на розвиток особистості учня.

Розв'язання завдань загальної освіти значною мірою залежить від побудови і використання таких нових методичних систем, які б максимально сприяли всебічному розвитку учнів і віддзеркалювали вимоги, що ставить перед нами сьогодення.

Перші кроки у вивчення будь-якого навчального предмета є особливо важливими, оскільки формують ставлення учня до цього предмету і визначають мотивацію подальшого навчання.

Це стосується і стереометрії, коли ми починаємо її систематичне вивчення у 10 класі. Вже на перших уроках вивчення теми

«перпендикулярність прямих і площин» традиційно маємо проблеми сприйняття навчального матеріалу учнями. Звідси формується відповідне ставлення учнів до стереометрії як навчального предмета.

Використання запропонованої методики у навчанні має задовольняти певним правилам: орієнтувати учнів на всебічне сприйняття предмета за допомогою різних органів чуття; звертати увагу учнів на найважливіші, життєві ознаки предмета; показати предмет (по можливості) в його розвитку; не допускати перевантаження навчання.

Все це в цілому сприяє розвитку важливих якостей мислення школярів: самостійності, гнучкості, критичності, глибини, раціональності. Застосовані наочні методи роботи вчителя з комп'ютерною підтримкою відкривають широкі можливості колективної, розумової, активної діяльності учнів та вчителя.

Проведений аналіз методичної, дидактичної літератури показав необхідність створення такої методичної системи, яка б задовольняла виклад даного матеріалу відповідно до нових підручників із стереометрії. Взавши це до уваги, ми виконали таку роботу:

1. Дослідили методику вивчення перпендикулярності прямих і площин в просторі у різних методичних посібниках.
2. Розробили методику вивчення перпендикулярності прямих і площин в курсі стереометрії 10 класу.
3. Експериментально перевірили розроблену методику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Афанасьєва О.М. Математика. 10 кл: Підручник для рівня стандарту / О.М. Афанасьєва, Я.С. Бродський, О.Л. Павлов, А.К. Сліпенко. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2011. – 480 с.
2. Бєвз Г.П. Математика: 10 клас: підруч. для загальноосвіт. навч. закл.: рівень стандарту / Г.П. Бєвз, В.Г. Бєвз. – К.: Генеза, 2018. – 272 с.
3. Бєвз Г.П. Методика викладання математики: Навч. посібник. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К.: Вища шк., 1989. – 367 с.
- 10 Бєвз Г.П. Методика розв'язування стереометричних задач: Посібник для вчителя / Г.П. Бєвз. – К.: Рад. шк., 1988. – 192 с.
4. Біляніна О.Я. Геометрія. 10 клас: Підручник для академічного рівня / О.Б. Біляніна, Г.І. Білянін, В.О. Швець. – К.: «Генеза», 2010. – 256 с.
5. Бурда М.Л. Диференціація у навчанні математики: методичні рекомендації / М.І. Бурда. – К.: УОП КДШ, 1992. – 98 с.
6. Бурда М.І. Математика: підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закладів: рівень стандарту / М.І. Бурда, Т.В. Колесник, Ю.І. Мальований, Н.А. Тарасєнкова. – К.: Зодіак - ЕКО, 2018. – 288 с.
7. Васьков Ю.В. Педагогічні теорії, технології, досвід (Дидактичний аспект) / Ю.В. Васьков. – К.: Скорпіон, 2002. – 120 с.
8. Геометрія: підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл.: профіл. рівень / Г.П. Бєвз, В.Г. Бєвз, Н.Г. Владімірова, В.М. Владіміров. – К.: Генеза, 2010. – 232 с.
9. Голодюк Л.С. Рівнева диференціація на уроках геометрії / Л.С. Голодюк // Математика, № 39 (243), жовтень 2003. – С. 1 – 4.
10. Забранський В. Організація письмових контрольних та самостійних робіт при диференційованому навчанні математики / В. Забранський, Н. Забранська // Математика в школі. – 2000. – № 5. – С. 30 – 32.
11. Конєт І.М. Практикум з теорії ймовірностей: навч. посіб. / І.М. Конєт, В.А. Недокіс. – Кам'янець-Подільський: Абетка-Світ, 2009. – 216 с.

12. Сікорський П.П. Теоретико-методологічні основи диференційованого навчання / П.П. Сікорський. – Львів, 1998. – 110 с.
13. Сісецький П.П. Диференційовані завдання для учнів / П.П.Сісецький / Радянська школа. – 1975. – № 7. – С. 34 – 38.
14. Слєпкань З.І. Ще раз про диференціацію навчання математики і роль в ній освітнього стандарту / З.І. Слєпкань // Математика в школі. – 2002, – № 2. – С. 29 – 30.
15. Слєпкань З.І. Методика навчання математики: Підручник. – 2-ге вид., допов. і переробл. / З.І. Слєпкань. – К.: Вища школа., 2006. – 582 с.
16. Смржевський Л.О. Стереометрія. Дидактичні матеріали та тематичні перевірочні роботи для рівневого навчання / Л.О. Смржевський, Ю.Л. Смржевський. – Кам'янець-Гюдільський: "Абетка - НОВА", 2002. *– 168 с.